

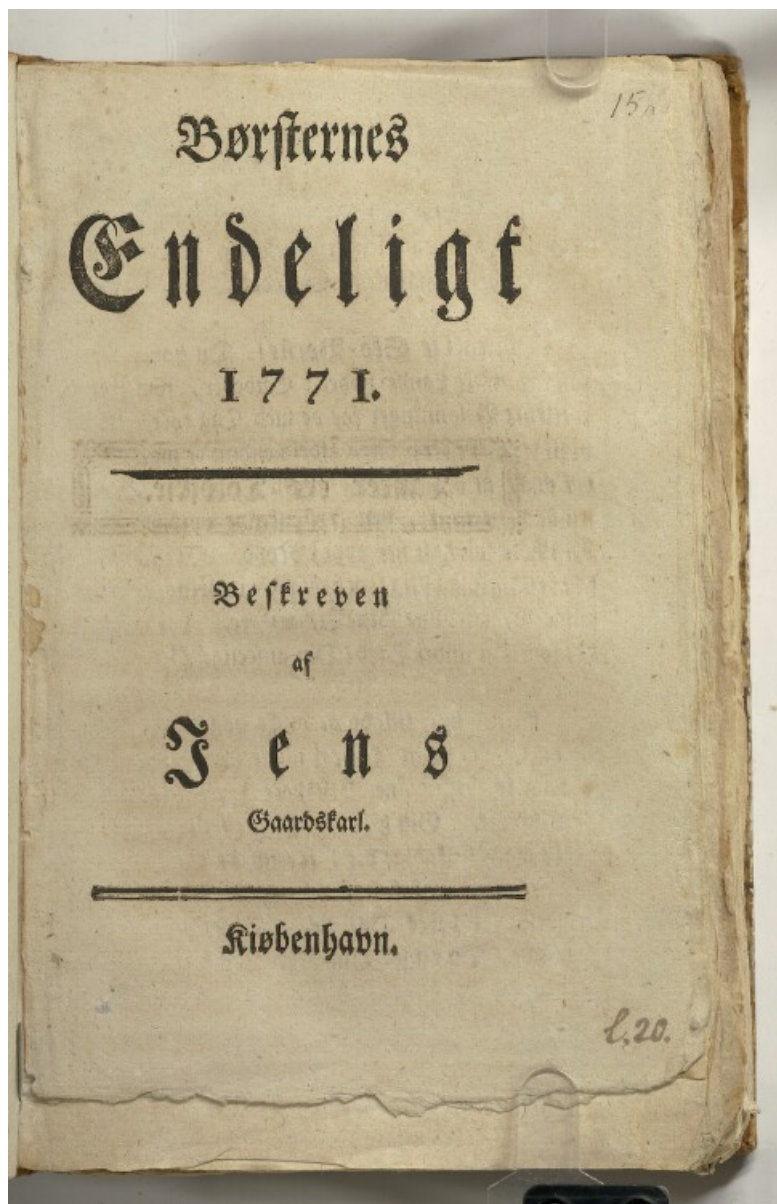
Titel: Børsternes Endeligt 1771. Beskrevet af Jens Gaardskarl.

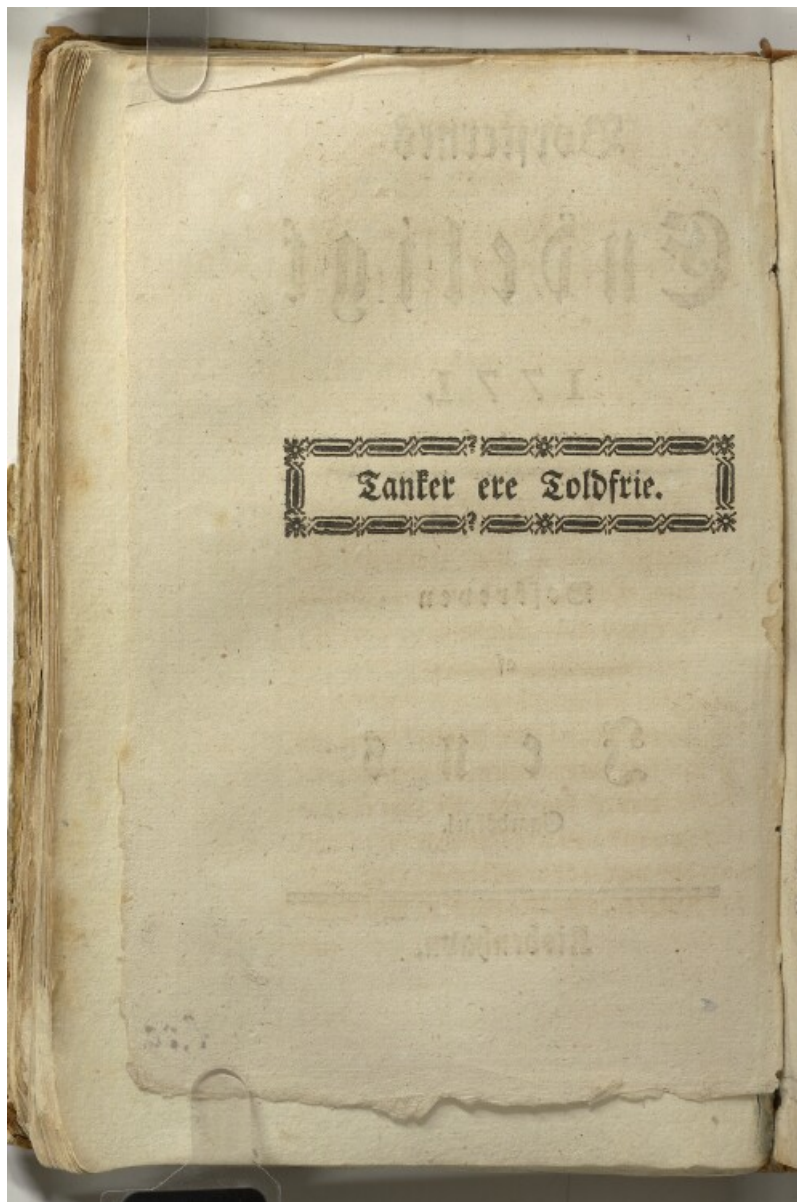
Citation: "Børsternes Endeligt 1771. Beskrevet af Jens Gaardskarl.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16, ?, 1771, s. 1*. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_016-shoot-workid1_016_015/facsimile.pdf (tilgået 15. maj 2024)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Skøeborste! hvor er din Gæde?
Klæde-
berste! hvor er din Triumph? C
være Lov og Tak, som tammede
eder ved sin Wiisdom!

Fordomme, hvilke Uhyrer! man kan
fælde dem og vil ikke; man vil fælde
dem og kan ikke. Der var et Land
i det gamle America, (Naamet har jeg glemt)
dette blev beboet af et elskværdigt Folk, Fol-
kets Navn kand jeg ikke erindre; men Histo-
rien

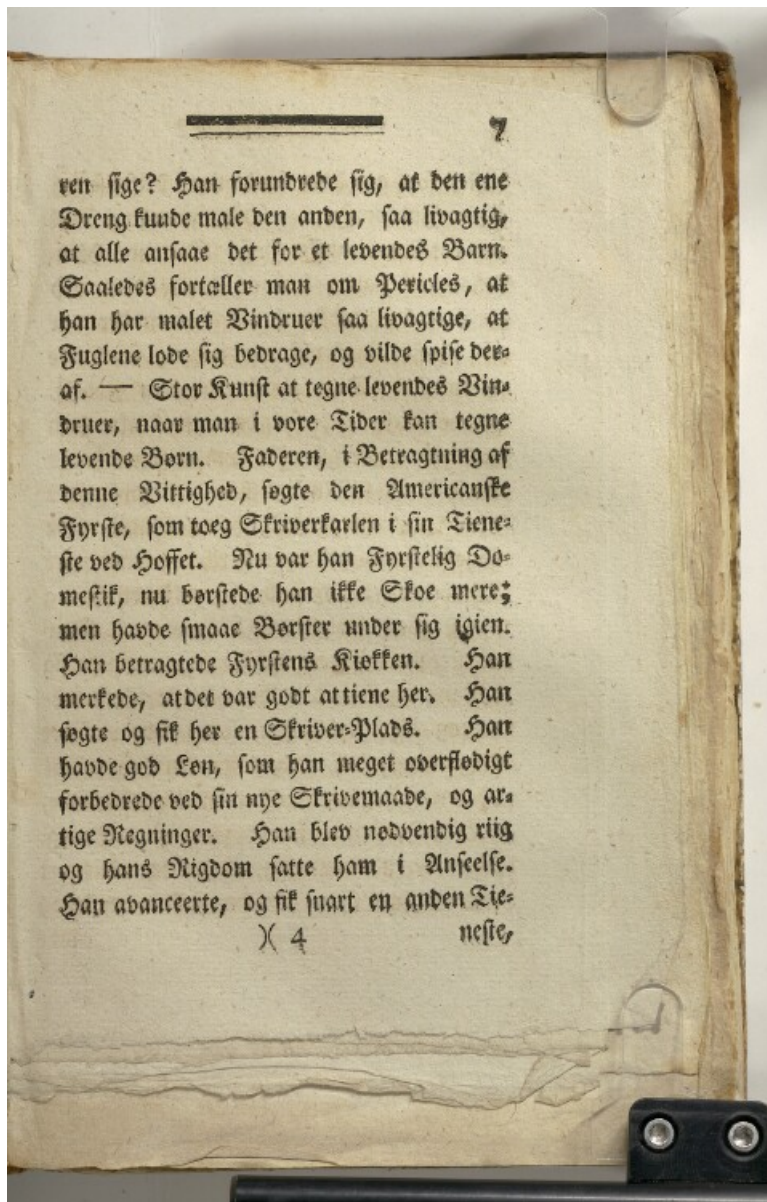
rien er denne: Landet var en omflodt De, og deri laae Lykkeligheids Havn. Alle strømmede derhen, saavel fra det faste Land, som nær omliggende Oer. Alle kunde der giøre deres Lykke, besynderlig de, som kunde giøre Vind, og Skindpelsene. Findlenkerne maatte da være meget lykkelige der, vil man sige; thi de kan giøre Vind og Beyr. Rigtig nok; men deres Vind duer ikke. Det skal være Tyrkisk, nær havde jeg sagt Tydsk Vind. Men, à propos! om den Finlandske Vind, da har jeg hort følgende: En Finn gav sig ud for at kunde forud sige tilkommende Ting. Alle troede ham (hvorfor skulde man ikke troe Løgn, da man ikke troer Sandhed? noget skal man dog troe). Denne Finn paastoed, at Sie, len ved Hielp af nogle visse Grimaser forlod Legemet og løb hen og hentede Kundskab om alle Ting. Til den Ende, naar han vilde spaae, gjorde han opdigtede og forstillede Convulsioner, har sig ad som en Besat, og

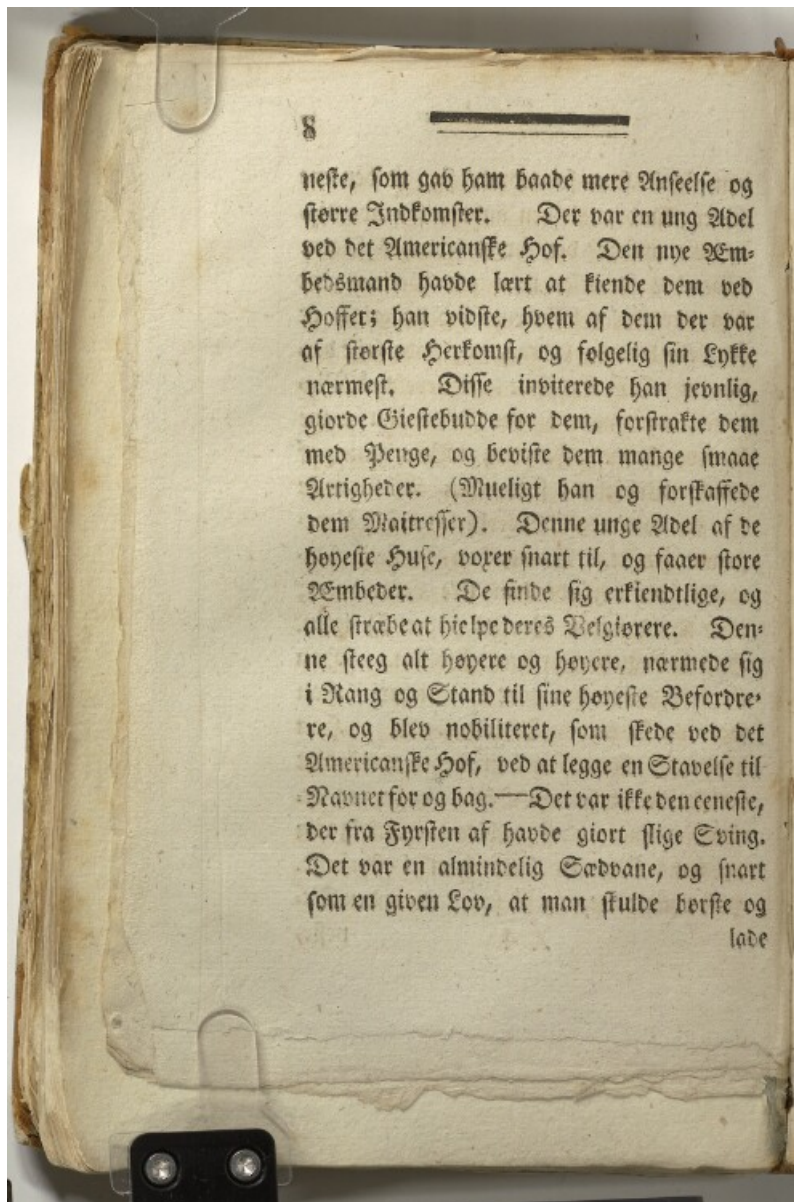
faste.

Kastede sig paa Guldet, saa lang som han var. Han strakte sig nu ud paa Guldet, og Sielen var ude. Alle beundrede ham. Men til al Fortred skulde der just være en Bantroende tilstæde. Jeg skal sige, sagde denne, give ham hans Siel tilbage, og derpaa gav ham nogle dygtige Slag af sin Stok. Finnen skreg, og maatte tilstaae at han havde Siel og Følelse. De andre bleve brede paa ham, som havde bragt dem af Drommen, saa sødt er det for Pøbelen at blive lovet fuld, og saa bittert at høre og erfare Sandheder. — Der var en ung Dreng, som i Mangel af Forældre, Slægt og Venner, maatte tilføj fortjene sit Brød. Hvad skulde han gjøre? Han greb til Borssten, og det paa en ganske nye Façon. Han var kun en Pøg paa en aatte à nie Aar; men, her hvilke Indfald i saa spæd en Alder! Naar Folk spadserede om Sommeren, passede han paa, naar de gik ind af Stadens Porte. Bevæbnet med sin Bor-

X3 ste,

ste, bad han om at være dem til Tjeneste. Han børstede Støvet af deres Skoe, og derved fortiente Brodet. Da han nogen Tid havde drevet dette Haandverk, falder een af de Afbørstede paa at spørge Kollingen, angaaende hans Forældre, med videre, og da han havde udhørt Drengens Skiebne, ynkedes han, og tog ham hjem med sig. Drengen vover til, og Manden sætter ham paa sit Contoir. Han blev af Nødvendighed engang Skriverkarl. Han havde lært mangfoldige rare Ting: at staae bag paa en Vogn, at skrive Bogstaver, at skiere Penne, at giøre Forskiel paa sort og blaffet Bles. Nu begyndte Fyren at giøre sig tyk. Han var snu, og bar sig derfor ikke ad som de andre Skriverkarle. Han havde toe Slags Penne, et Slags for Mandfolk, et andet for Fruentimmer. Manden havde en Datter af en gemeen Lænkemaade. Han brugte sin Fruentimmer-Pen, og malede hende en Dreng af. — Hvad skulde Faderen

8

nefte, som gav ham haade mere Anseelse og større Indkomster. Der var en ung Adel ved det Americanke Hof. Den nye Embedsmand havde lært at kiende dem ved Hoffer; han vidste, hvem af dem der var af største Herkomst, og folgelig sin Lykke nærmest. Disse inviterede han jevnlig, gjorde Giestebudde for dem, forstrakte dem med Penge, og beviste dem mange smaae Arligheder. (Mueligt han og forskaffede dem Maitresser). Denne unge Adels af de høieste Huse, vover snart til, og faaer store Embeder. De finde sig erkjendtlige, og alle stræbe at hielpe deres Velgjørere. Denne steg alt høiere og høiere, nærmede sig i Rang og Stand til sine høieste Befordrere, og blev nobiliteret, som skee ved det Americanke Hof, ved at legge en Stavelse til Navnet for og bag. — Det var ikke den eneste, der fra Fyrsten af havde giort slige Eving. Det var en almindelig Sædvane, og snart som en given Lov, at man skulde borse og lade

lade sig borste. — Skindpelsene gif en anden Bey. De toge Træskoer paa, og borstede Ol-Lønder. Af denne Borsten paa Lønderne fremgikstredede mange underlige Syn, og eengang (hvem i al Verden skulde tænke sigt) en Portepée. De med den Tydske og Franske Vind søgte en anden Tour. De gjorde lutter Projecter. Ilden skulde slukke sig selv. Træe skulde løbe paa Havet, som Lynild, og jeg veed ikke alle de Mirakler, der skulde skee. Der skeede dog ingen, undertagen dette, at Projectmagerne fik anseelige Penge til For-, Mellem- og Efterstud, og at Amerikanerne blede ved at lade sig narre. Imidlertid at Vind, Træeskoer og Borster saaledes tumle sig, sulker Folket. De Larde, de Wittige, Patriotterne, alle sende deres Klager op til Himelen. Americanernes Skyts Engel vnskedes. Han lod sig see i Skyerne, og holdt et gyldent C i den høyre Haand

X 5 med

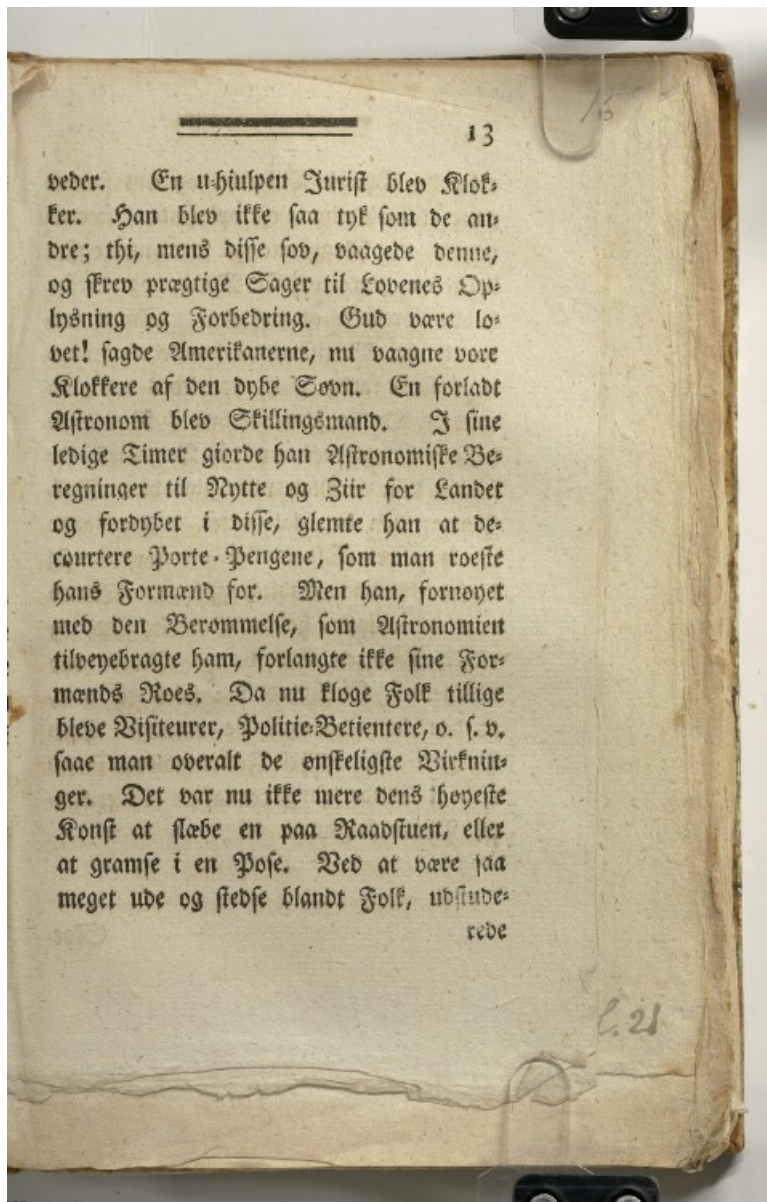
med Overskrift: Ved dette Tegn skal du vinde. Projektmagerne sittede og bævede for Engelen og for Cet, og i største Hast forlod Landet og Staden, Lyksaligheds Navn. Skindpelsene krebede ned i Huler, og torde ikke mere see Dagens Lys; men lode sig noye med at plage og udsue fattige Folk i Mørket. Skoeborsterne sank med en forferdelig Stank, Luften og Bragen, ned i Afgrunden. Folkets Glæde var ubeskrivelig. Borsterne sank! raabte de. Skoeborste! hvor er din Ære! Klædeborste hvor er din Triumph! C vare Lov og Tak, som tvang dem formedelst sin Blisdom! Andre udtonede: Projektmagere! Eders Bind har lagt sig, Skindpelse voger eders Huler, og tænker aldrig meer paa Commando: Stabe. Alt Folket velsignede det gyldene C, og Himlen blev opfyldt med Taksigelse. Hvem bliver tret af at ønske, og hvem veed ikke, at det Gode

Gode kan blive bedre? Folket ønskede, at det ingen maatte komme i offentlige Embeder, med mindre de offentlig havde vist Prover paa, at de duede dertil, og havde alle de fornødne Indsigter, som udfordredes. Naar nogen derfra søgte et offentlig Embede, loed man sig ikke noye med den gamle Stue-Examen inden fire Uge, geleidet af nogle Guldstykker, som fordiim havde været brugeligt i America. Solicitanterne maatte overhøres i en talrig Forsamling. Det var ikke nok, at de sædvanlige Professores overhorte dem; thi disse kunde bestilles og som Mennesker seyle. Andre lærde Mand, og dygtige Embedsmænd gave tillige Questioner, og man loed sig ikke noye, forend den Ansøgende fik, foruden Professorernes Biesald, Roes og Preis af flere andre dygtige Mand. De Bestillinger, som ikke udfordrede nogen Indsigt, som Gravere, Klokkere, Skillingmænd, Visiteurer, Postie-Betientere,

o. s. v.

l. 21

o. s. v., gaves derfor ikke til Vorsten; men til stiftelige Folk. Regieringen var kommen i Erfaring om, at en Gravers Len kunde stige til et Tusind Daler, og at en Klosters Indkomster steg til 3 à 4000 Daler. Man begreb, at en Borste burde ikke komme saa høyt. Man gav disse Bestillinger bort til Folk med Hoveder, som i deres mangfoldige frie Timer kunde arbejde til Landets Lyksalighed. Man saae snart Frugter af denne herlige Anordning. En ypperlig; men fattig Poet (som de sædvanlig pleje at være) blev Graver. Han havde nu ikke meer nødig at spille Tiden og skrive Hylke-Vers for det tørre Brod. Nu var hans Sang-Gubinde frie, og sang i adle Toner. Nu gjorde han et Heroisk Digt over en Amerikansk Prins, snart adelmødige Sorge-Spill, og snart noget af et andet Slags. Gud være lovet! sagde Folket, nu have vore Gravere Hoveder.

veder. En u-hjælpen Jurist blev Klokkere. Han blev ikke saa tyk som de andre; thi, mens disse sod, vaagede denne, og skrev prægtige Sager til Lovens Oplysning og Forbedring. Gud være lovet! sagde Amerikanerne, nu vaagne vore Klokkere af den dybe Søvn. En forladt Astronom blev Skillingemand. I sine ledige Timer gjorde han Astronomiske Beregninger til Nytte og Zitt for Landet og fordybet i disse, glemte han at decourtere Porte-Pengene, som man roeste hans Formand for. Men han, fornøyet med den Berømmelse, som Astronomien tilvebragte ham, forlangte ikke sine Formands Roes. Da nu kloge Folk tillige bleve Visiteurer, Politie-Betientere, o. s. v. saae man overalt de onskeligste Virkninger. Det var nu ikke mere dens høyeste Kunst at slæbe en paa Raadstuen, eller at gramse i en Pose. Ved at være saa meget ude og steds blandt Folk, udsude-

rede

l. 21

rede de Byens Tilstand, og om samme gave tilforladelige og oplysende Efterretninger til Magistraten, som nu ogsaa borstefrie, vare oplyste Mand, og derfor havde Kræfter at domme. Snart forklarede de Magistraten, hvorledes Hølene ndsuede fattig Folk, hvorledes den nødvendige Drikke blev for dyr. Nu talte de om Slagternes, nu om Bagerens udsuende Ligt. Man vilde give dem Stik-Penge; men det hjalp intet. De havde aldrig været Skoeborster og forsoed sig derfor ikke paa Audience Penge. Tilmed vare de oplyste, havde Samvittighed, og vidste, hvad en Eed var. Videre var Borgernes Kierlighed saa stoer til dem, at den langt overgik de muelige Stik-Penge. Da nu hele Folket saaledes sommede i Glæde, sang een af de Amerikan-
ske Poeter følgende:

Skoer

